

શ્રી વર્ધમાનસ્વામિને નમઃ

વંદે વીજુમ્બુ

વર્ષ : ૨

સંગીત અંક : ૮

તમારી Life ને successful બનાવતી Trick શીખવા અવશ્ય પદારો.
શુભ સ્થળ : શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ધામ, વિરામી ટાણી. (રાજ.)

શુભાખિશ : ગચ્છા. પ. પૂ. આ. વિ. શ્રી હેમપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.
પ્રેરણા શ્રોત : પ. પૂ. આ. શ્રી વિ. પ્રશામેશપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.

હદ્યને આનંદ આપતી ક્ષણ
શ્રી જીરાવલા પાર્થનાથ
પરમાત્મા નો
પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ
અદ્ભૂત આનંદોત્સવ
પૂર્વક ઉજવાયો

જેમાં
ગચ્છાધિપતિ પ.પુ. આ.
શ્રી વિ. હેમપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.
વરિષ્ઠ આચાર્ય ભગવંત હતા.
દરેક વિધિ વિધાન
તેઓશ્રીના
કર-કમલો દ્વારા
સંપન્ન થયા.

શ્રી વાસુપૂજય સ્વામિને નમઃ

શ્રી વર્ધમાન સ્વામિને નમઃ

નમો નમો ગુરુશ્રી નીતિસૂર્યે

વંદે વીરમૂ

વર્ષ : ૨

સાલંગ અંક : ૮

જાગાણ

૨૦૭૩

માર્ચ

૨૦૧૭

-:: દિવ્ય કૃપા ::-

તીર્થોદ્ઘારક, ગીતાર્થ મુર્દુંન્ય,
સંવિન શિરોમણી પ. પૂ. આચાર્ય દેવેશ

શ્રીમદ્બિજય નીતિસૂરીશ્રાજુ મ. સા.

પ્રશાન્ત મૂર્તિ ભદ્ર પરિણામી પ. પૂ. આચાર્યદિવેશ

શ્રીમદ્બિજય મહેન્દ્રસૂરીશ્રાજુ મ. સા.

ગુરુ વંદના

તીર્થોદ્ઘારકર: સુદર્શનયુત: શ્રીનીતિસૂરીશ્રાજ: ।

જાનાનન્દમય: સદાવિજયતે શ્રી હર્ષસૂરસ્તથા ।

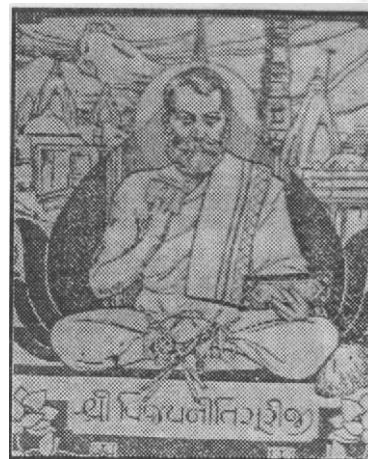
ચાસ્ત્રાદિગુણાન્વિતશ્રજ્યતે શ્રીમહેન્દ્રસૂરિ,
તત્ત્વાનન્દમયાન્ સદા સુખમયાન્ વન્દે ગુરુન્ ભાવત: ॥

શુભાર્થીષ

શ્રી નીતિ-હર્ષ-મહેન્દ્રસૂરિના શિષ્યરટન
વર્તમાન ગરછાદિપતિ પ. પૂ. આચાર્ય દેવ
શ્રીમદ્ વિજય હેમપ્રભસૂરીશ્રાજુ મ. સા.

-:: નમ્ નિવેદન ::-

- ❖ અંક ન જોઈએ તો કાર્યાલયના સરનામે
પરત કરવા નમ્ વિનંતિ.
- ❖ દર વર્ષના છેલ્લા અંકમાં તે વર્ષના
અંકોની પરિક્ષા લેવાશે માટે
અંકો સાચવી રાખવા.
- ❖ ‘વંદે વીરમૂ’ માં આપ લેખ મોકલવા
ઇચ્છો તો અવશ્ય મોકલો.
અનુકૂળતાએ છપાશે.

પ્રેરણા શ્રોત
પ. પૂ. આ. શ્રી
વિ. પ્રશાન્ત પ્રભસૂરીશ્રાજુ મ. સા.

-:: પ્રકાશક ::-

શ્રી નીતિસૂર્ય પ્રતિષ્ઠાન

-:: કાર્યાલય ::-

અર્તિકા મિતુલભાઈ દોશી
૧૩/૮, વિતરાગ સોસાયટી,
પી. ટી. કોલેજ રોડ, પાલડી,
અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭ મો. ૯૮૯૮૧૮૬૬૭

-:: લવાજમ ભરવાના સંપર્ક સૂત્રો ::-

વિપુલભાઈ શાહ (સુરત) ૯૮૨૫૨૮૧૩૮૬
ધવન જૈન (મુંબઈ) ૯૭૬૬૩૮૩૦૨૨
વિનોદભાઈ શાહ (થરા) ૯૪૨૬૫૫૮૩૩૧
પ્રવિણભાઈ (કૃષ્ણાનગર) ૯૮૨૫૪૩૨૮૬૩
કમલેશભાઈ (નવરંગપુરા) ૯૮૯૮૩૬૮૬૬૨
અર્તિકાબેન દોશી (પાલડી) ૯૮૯૮૧૮૬૬૭

આત્માની

પરમાત્મા બનવા તરફની યાત્રા

- આ. વિ. પ્રશામેશપ્રભ સૂર્રિ

“વંદેવીરમ્” અંક નો આ લેખ આત્માની અદ્ભૂત સાધનાનો છે. આત્માને પરમાત્મા બનાવવાની સુંદર ઉપાસના બતાવતો આ લેખ છે. પંચસૂત્રના કમશઃ પાંચેય સૂત્રો આપણા જેવા પત્થર ને પારસ બનાવનારા છે. આત્માને પરમાત્મા બનાવનારા છે. કર્મના ફૂંદામાંથી આપણાને મુક્ત કરી સિદ્ધિપદના સોપાન સર કરાવવામાં આ સૂત્ર અતિ ઉપયોગી છે.

આવા અદ્ભૂત ગ્રન્થની બેટ કરી આચાર્ય શ્રી હરિબ્રદ્સૂરીશ્વરજી મ.સા. એ આપણા ઉપર મહાન ઉપકાર કર્યો. આત્માને પરમાત્મા બનાવવા સમર્થ ગ્રન્થના માધ્યમે આપણે “વંદેવીરમ્” અંક નાં આ લેખ દ્વારા આત્માને જાગૃત કરવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા છીએ ત્યારે એ ગ્રન્થના રચયિતા મહાપુરુષ ના જીવનને તો જાણવું જ જોઈએ ને ? માટે જ આપણે અત્યારે આ લેખમાં પૂ. આચાર્ય શ્રી હરિબ્રદ્સૂરીશ્વરજી મ.સા. ના જીવન ચરિત્રને પૂજ્યશ્રીના ગુણ વૈભવને ચર્મચક્ષુથી વાંચન દ્વારા માણી રહ્યા છીએ.

આ લેખ કથા લેખ નથી. આત્મ શુદ્ધિનો માર્ગ બતાવનાર મહાપુરુષના જીવનને જાણી તેમના રચેલ ગ્રન્થ દ્વારા (ગ્રન્થના હાઈ ને સમજવા દ્વારા) આત્માને લાગેલ કર્મોનો ભુક્કો બોલાવી આત્માને પરમાત્મા બનાવીએ.

ગયા અંકમાં આપણે પૂ. હરિબ્રદ્સૂરીશ્વરજી મ.સા.ના પાપભિરૂતા ગુણને જોયો. આ અંકમાં તેમના બીજા ગુણને જોઈએ. પૂ. આચાર્ય ભ. ના શાસ્ત્ર ચુસ્તતા ગુણ ને જોઈએ.

શાસ્ત્રમાં ચુસ્ત રહેનાર સાધને જલ્દી સિદ્ધ કરે છે. નિયમ માં અડગ રહેનાર વ્યક્તિ ઘણી વખત કદાચ તકલીફ પણ પડે છતાં દીર્ઘકાલે પરિણામ શુભ જ આવે છે. તે રીતે શાસ્ત્રાજ્ઞા મુજબ વર્તનાર વ્યક્તિ નો નિસ્તાર જલ્દી થાય છે. શાસ્ત્રથી વિપરીત વર્તનાર ભવ સંસારમાં રખેલે છે.

પ્રભુ આજ્ઞાને જીવનમંત્ર માનનારી તેમજ પ્રભુના વચનમાં અડગ રહી પિતાજીએ બતાવેલ કોઢીયા પતિ ને સ્વીકારનારી મયણાને ભલે બાબ્ય દસ્તિએ જોતાં શરૂઆતમાં તકલીફ પરી પરંતુ દીર્ઘકાલે પરિણામ શુભ જ આવ્યું. તેથી શાસ્ત્રમાં ચુસ્ત રહેવું જોઈએ. થોડા બાબ્ય લાલ માટે શાસ્ત્ર વિપરીત પ્રરૂપણા, શાસ્ત્ર ખંડન ન કરવું.

એક ધનાઢ્ય શેઠનો બહુ મોટો વેપાર દેશ-વિદેશમાં ચાલે. ધંધાર્થે અવાર-નવાર વિદેશ જાય. બંગલામાં અનેક નોકર ચાકર એક દિવસ શેઠ ને વિદેશ જવાનું નક્કી થયું. બીજે દિવસે ફ્લાઇટમાં જવાનું હતું. સાંજે તૈયારી કરી સુતા સવારે નાઈટ વોયેન (રાત્રી માં બંગલાની ચોકી કરનાર ચોકીદાર) આવ્યો અને શેઠને કહ્યું. “શેઠ સાહેબ ! આજે મને એક સ્વખન આવ્યું. જે ખેન માં આપ જવાના છો તે ખેન કેશ થયું (તુટી પડ્યું) સળગીને ભડથું થઈ ગયું. તેમાં રહેલા બધા જ મરી ગયા. માટે શેઠ સાહેબ ! મને ખૂબ ગભરાટ થાય છે. આપ ન જાઓ તો સારું.”

શેઠ બોલ્યા, “ભાઈ ! સ્વખન કંઈ બધા સાચા ન પડે. છતાં તારી આટલી લાગણી પૂર્વકની વાત, તારી

ગભરાટ ને લઈને તારી વાત કોઈ પણ સાંભળે તો મને જવા ન હે. એ કરતાં હું જ આજે જવાનું કેન્સલ કરું છું.”

શેઠ એ દિવસે જવાનું કેન્સલ કર્યું અને ખરેખર શેઠ જે ખેનમાં જવાના હતા તે કેશ થયું. અને સળગી ગયું. તેનું સ્વખ અક્ષરશઃ સાચું પડ્યું. શેઠ ન ગયા.. બચી ગયા શેઠ ચોકીદારને બોલાવ્યો સારામાં સારી બક્ષીશ આપી કારણ ? જાન બચાવ્યો.

સાથે સાથે નોકરીમાંથી પણ છુટો કર્યો.... કારણ ?... ચોકીદારને રાત્રે જાગવાની નોકરી હતી. સુવાની નહીં. રાત્રે સ્વખ આવ્યું તો સુવાથી જ આવ્યું ને ? જાગતાં જાગતાં સ્વખ આવે ?

મુનિમ વેપારમાં શેઠ આપેલા લીમીટ થી બહાર જાય... કદાચ ફાયદો પણ થાય તો પણ શેઠ તેને નોકરીમાં ન રાખે... કારણ ?... લીમીટની બહાર જતાં નુકશાન પણ કરી શકે.

વ્યવહારમાં પણ નિયમ થી વિપરીત આચરણ થાય તો પણ શેઠ - નોકરોને દંડ કરે છે. તો શાસ્ત્ર વિપરીત આચરણ નુકશાન કરવાવાળું થાય જ ને ?

સંસારનું પરિભ્રમણ વધારનારું જ બને. શાસ્ત્રમાં ચુસ્ત રહેવામાં પોતાને તો ફાયદો થાય છે. સંસારનું ભ્રમણ અટકે કર્મ નિર્જરા થાય. નિકટ મોક્ષગામી બનાય તેમજ શાસન પ્રભાવના પણ થાય. બીજા પ્રભાવિત થાય. સાચો ધર્મ પામે. સાચા માર્ગ ચાલવા કટીબદ્ધ બને.

જગદગુરુ હીરસૂરિજી મ.સા.ને અકબર બાદશાહે પાલખી મોકલી હતી છતાં પૂજ્યશ્રી એ પાલખી નો ઉપયોગ ન કર્યો. ચાલતા જ ગયા. તેથી હિંસક એવો અકબર બાદશાહ અત્યંત પ્રભાવિત થયો અને અહિંસક - અહિંસાની પ્રભાવના કરનારો બન્યો.

પૂ. હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા. ને ૧૪૪૪ ગ્રન્થોનું પ્રાયશ્રિત પૂર્ણ કરવું છે. અર્થાત્ પ્રાયશ્રિત માટે તેઓને ૧૪૪૪ ગ્રન્થોની રચના કરવાની છે. સમય ઓછો છે. અર્થાત્ આયુષ્ય ઓછું અને કામ ઘણું છે. શું કરવું ? દિવસ-રાત મહેનત કરે તો કાર્ય શક્ય બને. દિવસે તો રચના થાય. રાત્રે કેવી રીતે કરવું ? પૂજ્યશ્રી ઉદાસ થઈ ગયા.

ચિતોડ ઉપાશ્રયમાં કાજો કાઢતો સામાન્ય શ્રાવક લલિગ ગુરુ કૃપાથી ધનાઢ્ય શ્રાવક બન્યો. ધનાઢ્ય શ્રાવક લલિગ ગુરુદેવ હરિભદ્રસૂરિજી મ.સા.ને વંદનાર્થે ઉપાશ્રયમાં આવ્યો. ગુરુદેવને ઉદાસ દેખી વિચારમાં પડ્યો. “મારા જેવા શ્રાવકો હોતે છતે ગુરુદેવને ઉદાસ કેમ થવું પડે ? ગુરુદેવનું મારા ઉપર ખૂબ ઋણ છે. આજે હું જે કંઈ છું તે પૂજ્ય ગુરુદેવના પ્રતાપે. મારે કોઈપણ હિસાબે ગુરુદેવની ઉદાસી દૂર કરવી જ જોઈએ. ગુરુદેવની ઉદાસી દૂર કરવા માટે કદાચ મારે મારી બધી જ સંપત્તિ ખર્ચવી પડે તો પણ ખર્ચિશ પરંતુ મારા ગુરુ ઉદાસ ન રહેવા જોઈએ.”

આવું વિચારી પૂ. હરિભદ્રસૂરિજી મ.સા. સામે હાથ જોડી ઉભો રહ્યો અને વિનંતિના સ્વર માં બોલ્યો, “પૂજ્ય ગુરુદેવ ! આપ ઉદાસ કેમ છો ? આપની ઉદાસીનું કારણ જણાવો. આપની ઉદાસી દૂર કરવા જે કંઈપણ કરવું પડે તે કરવા તૈયાર છું. જરૂર પડશે તો મારી સંપૂર્ણ સંપત્તિ ન્યોછાવર કરવા તૈયાર છું પરંતુ કોઈ પણ હિસાબે આપની ઉદાસી દૂર થવી જ જોઈએ. આપ કારણ જણાવો.”

પૂ. આચાર્યશ્રીએ કહ્યું, “ભાઈ ! મારી ઉદાસીનું બીજું કંઈ કારણ નથી. પરંતુ મારું આયુષ્ય ઓછું છે. અને

૧૪૪૪ ગ્રન્થો રચવા માટે સમય ઘણો જ જોઈશે. આખો દિવસ કામ કરું તો પણ પુરું ન થઈ શકે. તેના માટે રાત્રે પણ કામ કરું ત્યારે મુશ્કેલથી પુરું થાય. પરંતુ રાત્રે કેવી રીતે કામ કરવું ?

શ્રાવક તુરત જ બોટ્યા, “બસ સાહેબ ! આટલી જ વાતમાં આપ ઉદાસ બની ગયા ? આપ રાત્રે પણ કામ કરી શકો તે માટે આપ કહો તેટલા દીપક પ્રગટાવી મુકાવી દઉં. જેટલા દિવસ કામ ચાલે તેટલા દિવસ આપ કહેશો તેટલા દીપક થઈ જશો. આપ ચિંતા ન કરશો.”

ગુરુદેવ, “શ્રાવકભાઈ ! તમો દીપક ઘણા કરાવી શકો. તેનો પ્રકાશ પણ ઘણો થાય. પરંતુ તેમાં તેઉકાયની વિરાધના કટેલી ? અમે સર્વથા પ્રાણાત્મિક વિરભણ વ્રત છે. અને ગ્રન્થ રચના માટે મારે અસંખ્ય તેઉકાયની વિરાધના કરાવવાની ? અસંખ્યજીવોની વિરાધના કરી ગ્રન્થો રચવા યોગ્ય નથી. શાસ્ત્રાજ્ઞાથી વિરુદ્ધ છે.”

શ્રાવક, ગુરુદેવ ! તો બીજો કોઈ ઉપાય હોયતો આપ બતાવો. નિર્દોષ પ્રકાશ કેવી રીતે મળે ? નિર્દોષ પ્રકાશ શક્યહોય તો હું જે રીતે મેળવવા તૈયાર છું. કોઈ પણ ભોગે આપની ઉદાસી દૂર થાય તે કરવા તૈયાર છું.”

ગુરુદેવ, “રત્ન-મણિ નો પ્રકાશ નિર્દોષ હોય પરંતુ તે અતિ કિંમતી હોય. તેના પ્રકાશમાં રાત્રેદેખીને લખી શકાય.”

શ્રાવક, “ગુરુદેવ ! આપની કૃપાથી હું અત્યારે ધનાઢ્ય છું. મારી સંપત્તિ આપની ઉદાસી દૂર કરવામાં નહી વપરાય તો ક્યાં વપરાશો ? મારી સંપત્તિના વ્યયથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રકાશથી આપશ્રી અનેક ગ્રન્થોની રચના કરશો. આવા અદ્ભૂત શાસન પ્રભાવક કાર્યમાં મારી સંપત્તિનો સદ્ગ્રદ્ધ્ય થાય આવો પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય ઉપાર્જનનો અવસર મને ક્યારે મળશે. ? ગુરુદેવ ! આવા અદ્ભૂત કાર્ય માટે મારી બધી જ સંપત્તિ ન્યોધાવર કરવી પડે તો પણ હું તૈયાર છું. આપ આજ્ઞા ફરમાવો તેવા રત્ન-મણિઓ આ સેવક અહીં હાજર કરી દેવા તૈયાર છે.”

ગુરુદેવના કહેવાથી લલિગ શ્રાવકે લાખો રૂપીયા ના વ્યયથી સૂર્યકાન્ત-ચન્દ્રકાન્ત મણિ જેવા મણિ લાવી ઉપાશ્રયમાં દિવાલમાં લગાવી દીધા. પૂ. હરિભદ્રસૂરિજી મ.સા. એ તેના પ્રકાશમાં રાત્રે પણ ગ્રન્થ રચવાનું કાર્ય ચાલુ રાખ્યું અને ૧૪૪૪ ગ્રન્થોની રચના કરી લીધી. અંતિમ સમયે “સંસાર દાવા...” સ્વરૂપ-૪ ગ્રન્થો બનાવી પોતાનું પ્રાયશ્ચિત પૂર્ણ કર્યું.

ગ્રન્થરચના માટે પણ પૂજ્યશ્રીએ વિરાધના મય લાઈટનો ઉપયોગ ન કર્યો. શાસ્ત્રમાં ચુસ્ત રહ્યા. જગતમાં પ્રસિદ્ધિને વર્ણો.

પૂજ્યશ્રીની શાસ્ત્ર ચુસ્તતા સંબંધી આ સામાન્ય વાત કરી. આવા અનેક પ્રસંગોએ પૂજ્યશ્રી શાસ્ત્રાજ્ઞામાં ચુસ્ત રહી સંયમ સાધનામાં ચુસ્ત રહ્યા. આવા પૂજ્યશ્રીના ચરણોમાં કોટી કોટી વંદના....

વિશેષ વાતો આવતા અંકે...

(કમશઃ)

૭ સૂત્ર પરિશીલન

પંચિંદિય સૂત્ર - ૨

- આચાર્ય વિ. પ્રશામેશપ્રભ સૂર્ય

ગયા અંકમાં પંચિંદિય સૂત્ર ની થોડી વિચારણા કરી.
આજે થોડું વિશેષ વિચારીયે

- પંચિંદિય સૂત્ર ગુરુ સ્થાપના સૂત્ર છે. આ સૂત્ર દ્વારા ગુરુ ભ. (આચાર્ય ભ.) ની સ્થાપના કરાઈ. આ સૂત્ર થી સ્થાપના કર્યા પછી. જેમાં સ્થાપના કરી હોય તે પુસ્તક - શંખ - કોડા આદિ જે હોય તેને ગુરુ તરીકે માનીને બધી જ કિયા કરાય.

પુસ્તકાદિ માં ગુરુની સ્થાપના અર્થાત્ પુસ્તકાદિમાં ગુરુના ગુણોની સ્થાપના. ગુરુના ગુણોનું આરોપણ કરી પુસ્તકાદિને ગુરુ તરીકે માનવા.

આચાર્ય ભ. ના ઉહ ગુણો છે. પંચિંદિય સૂત્રમાં આચાર્ય ભ. ના ઉહ ગુણો બતાવ્યા છે. આ સૂત્ર બોલવા દ્વારા પુસ્તકાદિમાં આચાર્ય ભ. ના ઉહ ગુણોનું આરોપણ કરવામાં આવે છે.

પૂ. આચાર્ય શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.એ સંબોધ પ્રકારણ ગ્રન્થમાં આચાર્ય ના ઉહ ગુણો - ૪૭ રીતે બતાવ્યા છે. શ્રી પંચિંદિય સૂત્રમાં ઉહ ગુણો છે તે તેનો જ એક પ્રકાર છે. પૂ. પંન્યાસ પદ્મવિજયજી મ.સા. એ નવપદની પૂજામાં પણ આચાર્ય ના ઉહ ગુણો અલગ અલગ રીતે બતાવ્યા છે.

આપણે પંચિંદિય સૂત્ર ની પરિશીલના ચાલે છે. તેથી પંચિંદિય સૂત્રમાં રહેલ ઉહ ગુણોની વિચારણા કરવાની છે. છતાં અત્યારે આચાર્યના ઉહ ગુણોનો અવસર હોવાથી ઉહ ગુણો ક્યા ક્યા છે? તેના થોડા પ્રકાર જોઈએ.

(૧) સાધુના ૨૭ ગુણ + નવ કોટી શુદ્ધ આહાર = ઉહ ગુણો

(૨) ૨૮ પ્રકારની લઘ્ય + ૮ પ્રભાવક = ઉહ ગુણો

(૩) ૧૪ પ્રકારની અભ્યંતર ગ્રન્થિનો ત્યાગ +

૨૨ પરિષહોનો જ્ય = ઉહ ગુણો

ઉપરોક્ત પ્રકાર પૂ. પંન્યાસ શ્રી પદ્મવિજયજી મ.સા. કૃત નવપદની પૂજામાં આચાર્ય પદ પૂજામાં વર્ણવવામાં આવેલ છે.

તથા જ્ઞાનાચાર - ૮, દર્શનાચાર-૮, ચારિત્રાચાર-૮, તપાચાર-૧૨, આ ઉહ આચારોમાં મન-વચન-કાયાનું વીર્ય ફોરવે અર્થાત્ - મન-વચન-કાયાથી આ ઉહ આચારોનું પાલન કરે તે આચાર્ય. વળી પંચિંદિય સૂત્રમાં બતાવેલ પ ઈન્દ્રિયોનો સંવર, ૮ (નવ) પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની વાડોનું પાલન, ૪ (ચાર) પ્રકારના કષાયથી મુક્ત, પ મહાત્રતો, પ પ્રકારના આચારો, પ સમિતિ, ૩ ગુપ્તિનું પાલન કરનાર - આ રીતે ઉહ ગુણો આચાર્ય ના છે.

શ્રી પંચિંદિય સૂત્ર માં આચાર્ય ના ઉહ ગુણોનું વર્ણન બે વિભાગમાં છે.

(૧) અનાચારના ત્યાગ સ્વરૂપ ગુણો (૨) આચારના આચારણ સ્વરૂપ ગુણો.

પંચિંદિય સંવરણો - પાંચ ઈન્દ્રિયોના ૨૩ વિષયોમાં જતા મનને રોકનારા - આચાર્ય ભ. ઈન્દ્રિયોના ગુલામ ન હોય.. અર્થાત્ સ્પર્શનેન્દ્રિયના ૮ વિષય - શીત, ઉષ્ણ, ગુરુ (ભારે), લઘુ (હલકો), સ્નિગ્ધ (ચિકણો), રૂક્ષ (ખરબચડો), મૃદુ (કોમળ), કર્કશ (કઠોર), આ આઠેય વિષયમાં આચાર્ય ભ. ને કોઈપણ પદાર્થ શીત-ઉષ્ણ આદિ કોઈપણ પ્રકારનો હોય તો તેમાં રાગદ્વેષ ન થાય. સમભાવ રહે.

રસનેન્દ્રિયના - ૫ વિષયો-તિખો, કડવો, તુરો, ખાટો અને મધુર (મીઠો). આ પાંચ રસોવાળા પદાર્થોમાંથી કોઈપણ રસવાળા પદાર્થો આચાર્ય ભ. ને વાપરવામાં આવે ત્યારે સારું લાગે તો પણ રાગ કે સારું

ન લાગે તો પણ દ્વેષ ક્યારેય ન આવે.

પ્રાણોન્દ્રિય ના ર વિષય - સુરભિ ગંધ (સુગંધ), દુરભિગંધ (દુર્ગંધ) - નાક ને વિષે સુગંધ આવે કે દુર્ગંધ આવે તો પણ આચાર્ય ભ. ને રાગ-દ્વેષ ન થાય.

ચક્ષુરિન્દ્રિય ના પ વિષયો - શૈત (સફેદ) વર્ણ, રક્ત (લાલ) વર્ણ, નીલ (લીલો) વર્ણ, કૃષ્ણ (કાળો) વર્ણ - આ પાંચેય વર્ણ (કલર) વાળા અથવા તો આ વર્ણો એક બીજામાં મલતાં અન્ય વર્ણો (રંગ) બને તેવા રંગવાળા કોઈ પણ પદાર્થોમાં આચાર્ય ભ. ને સારો લાગે તો રાગ કે સારો ન લાગે તો દ્વેષ ન થાય.

શ્રોત્રેન્દ્રિય ના ઉ વિષયો - સચિત સ્વર, અચિત સ્વર, મિશ્ર સ્વર, કાન નો વિષય છે સાંભળવાનું. તે કાન ને વિષે આચાર્ય ભ. ને કોઈ જીવનો અવાજ (સ્વર) - અર્થાત્ જીવના મુખમાંથી નીકળતો અવાજ, પશુ-પક્ષીના મુખમાંથી (કોયલનો, મોરનો આદિ તેમજ ગાય, ભેંશ આદિનો), માણસના મુખમાંથી (માણસ બોલે તે) અવાજ આ સ્વર (અવાજ) ને સચિત સ્વર કહેવાય.

અજીવ (નિર્જીવ) પદાર્થો (વાસણ, પત્થરાદિ) એક

બીજા સાથે ટકરાવાથી અથવા ઉપરથી નીચે પડવાથી જે અવાજ થાય તે અચિત સ્વર તથા

જીવના પ્રયત્નથી અજીવ પદાર્થોમાંથી અવાજ નીકળે દા.ત. કોઈ માણસ વાંસળી, હારમોનીયમ, ઢોલક આદિ વગાડે તેમાંથી જે અવાજ નીકળે તે જીવ-અજીવનો મિશ્ર હોવાથી તેને મિશ્ર સ્વર કહેવાય.

ઉપરોક્ત ત્રણેય પ્રકારના સ્વરમાંથી કોઈપણ સ્વર આચાર્ય ભ. ને સાંભળવામાં આવે તો તે સ્વર સારો લાગે તો રાગ કે સારો ન લાગે તો દ્વેષ આચાર્ય ભ. ને ન થાય.

આચાર્ય ભ. ઈન્દ્રિયોના ગુલામ ન હોય. ઈન્દ્રિયોને પરવશા ન હોવાથી અનાસક્ત ભાવે દરેક કાર્યમાં જરૂરીયાત મુજબ ઈન્દ્રિયોનો ઉપયોગ હોવાથી આચાર્ય ભ. ને ઈન્દ્રિયોનો સંવર કરનારા અહી દર્શાવાયા છે.

આચાર્ય ભ. ના બીજા પણ ગુણો એટલે પંચિદિય સૂત્ર ના આગળના પદોની વાતો આવતા અંકે કરીશું. ઈતજાર કરો આવતા અંકનો.

(કમશઃ)

- સુરેશ દલાલ

તું તો નિરાકાર છે. હજુ લગી મને થયું નથી તારું દર્શન. તને જોયા વિના, મજ્યા વિના તારી સ્મૃતિ કર્દ રીતે શક્ય છે એ માત્ર મારો નહીં, અહીં સહુનો પ્રશ્ન છે. હું તો મારા સ્મૃતિ-ખંડમાં, સમાધિ-ખંડમાં બેઠો છું. ઝડનાં પાંદડાં ખરે એમ આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ ખરી પડી છે. મન સ્વસ્થ ધ્યાનખંડ છે. તું એક વાત તો કહે કે તું ક્યારે આવશે? ક્યારે મારી અનુભૂતિને સાર્થક કરશે? મારી પાસે ઘૂંટણિયાં તાણાતો કે એક પછી એક પગથિયાં સર કરતો કોઈ તર્ક નથી. મારી પાસે તો છે એક છલાંગ. આ છલાંગ ભલે મને ધરતી પરથી ઉખેડી નાખે - પણ તારા આકાશ સુધી પહોંચાડશે ખરી?

આંખ ઊંઘે છે અને વહેલી સવારે વળગું છું તારી સાથે વાતે. રાતે આંખ મીંચાઈ એ પહેલાં પણ હતું તારું જ નામ-સ્મરણ. તારા નામની રટણા વહે છે મારા લોહીના લયમાં. સપનામાં પણ તારી આવનજાવન ચાલ્યા કરે. તમે આને જે નામ આપો તે મને મંજૂર. જપ, તપ, પ્રાર્થના, સાધના, આરાધના, દાસત્વ, સાખ્ય, ભક્તિ... મને કોઈ નામ આપવામાં રસ નથી. મારો લય તો સવારથી સાંજ લગી, સાંજથી રાત લગી એક જ... નર્યું તારું નામ-સ્મરણ. નામસ્મરણ એ જીવન: નામવિસ્મરણ એ મરણ.

“વાતસલ્યભીનું હૃદય”

(સફળતાથી સાધના ભણી)

લે. મુ. હેમહર્ષ વિ.

એવું પણ બને છે કે તમે મહાન બનવાના જે મનસુભા કર્યા તેની સફળતા માટેના પ્રામાણિક પ્રયત્ન પણ કર્યા છતાં તમે મહાન બની શક્યા નહીં. સાચું તો એ છે કે તમે પ્રયત્ન કર્યા તે જ તમારી વિશેષતા. બાકી તો પૈસા ઊધીના લીધા પહેલાં જ વાજ ભરનારા ઘણા છે. ઘટનાનું પરિણામ આવે તે પહેલાં જ નિરાશાવાદી માનસ ધરાવનારા માણસ પોતાના પરિણામ વિશે હીણું માની લે છે.

પણ, આ બુલાખીદાસ તેવા ન હતાં “જે થવું હોય તે થાય પણ દીક્ષા તો લેવી જ” આ પોતાનો જીવનમંત્ર બની ગયો હતો.

“સફળતા તમારી રાહ જુવે છે, વરમાળા લઈને ઊભી છે.

આત્મ વિશ્વાસથી હર્યા ભર્યા તમે તે માટે તૈયાર થઈ જાવ.

ભાગ્ય ભીલવવાનો આ જ રાજમાર્ગ છે.”

જીગરજાન મિત્ર સાથે વાર્તાલાપ કરીને બુલાખી ઘરે ગયો.

ઘરે જઈને ભાઈને બૂમ પાડી

ભઈલા... ઓ... ભઈલા...

શું છે બુલાખી તારે ?

નગીનભાઈ બા... બાપુજી ક્યાં ગયા ?

અંદર રૂમમાં જ છે. જા. (બુલાખી રૂમમા ગયો)

બા... બાપુજી હું ભીલડીયાજી દાદાને ભેટવા જાઉંદું.

જા, બેટા સુખેથી... જા... અમારા વતી પણ દર્શન કરજે... અમે સારી આરાધના કરી શકીએ તેવી પ્રભુ પાર્થનાથ ને પ્રાર્થના કરજે.

સારુ... માતાજી. વિનયી બુલાખી બોલ્યો.

(બુલાખીદાસ અવાર-નવાર ભીલડીયાજી તીર્થની યાત્રા કરવા માટે જતો. પરિવારવાળા જાણતા હતાં, તેથી બુલાખીને અખાઢ સુદ-હ ના દિવસે યાત્રા કરવાની રજા આપી. રાત્રે મનની અંદર કંઈક જીવનના અરમાનો સેવતા-સેવતા નીકળ્યા.)

પહોંચ્યા ભીલડીયાજીના દર્શન કરીને સાદગી-રાજસ્થાનમાં પૂ. ગુરુદેવશ્રીનો ચાતુર્માસ પ્રવેશ સાદગીમાં થઈ ગયો હતો.. જઈને મત્થઅંશ વંદામિ... ગુરુદેવ.

કોણ છે ?

ગુરુદેવ... હું બુલાખી

અચ્છા... અચ્છા... બુલાખી તું આવી ગયો ?

હા..જ.. સાહેબ આપે કીધું હતું ને કે અખાઢ સુદ-જ નું મુહૂર્ત સર્વ શ્રેષ્ઠ છે.

હા, તારી વાત તો સાચી છે પણ ?

પણ... નહીં... ગુરુજ મને જલ્દીથી આ ખારા જેર જેવા.. મધ્યથી લીપેલી તલવાર જેવા... સ્વાર્થના ઊકરડા જેવા સંસારમાંથી મને જલ્દીથી ઉગારો અને ભવતારિણી એવો પ્રવ્રજ્યા આપો.

સરસ... સરસ... તારી ભાવના તો ઘણી જ ઊંચી છે. હવે, થોડી જ ક્ષણોમાં સફળ થશે. માટે જ...

ગુરુ હી જ્ઞાન-ધ્યાન-જપ-પૂજા, ગુરુ વિદ્યા વિશ્વાસ

જો ગુરુ કે ગુણ ગૌરવ જાણો, પ્રભુ ઉસકે પાસ...

ગુરુદેવ આ. મહેન્દ્રસૂરિ મ.સા.એ સાદગીના ટ્રસ્ટીવર્ગને ભેગા કર્યા અને છૂપી દીક્ષા આપવાની વાત કરી. એક ભાઈ બોલ્યા સાહેબજી, અહીં ખાનગી દીક્ષા નહીં આપી શકાય. અમારા સંઘમાં આ નહીં બની શકે.

ગુરુદેવ વિચાર્યુ - હવે શું કરવું ? ચાતુર્માસ પ્રવેશ તો થઈ ગયો છે. મોભીઓને પૂછ્યું આટલાં મોટા આચાર્ય ભગવંતે પણ સંઘની રજા લીધી. આ પૂજ્યશ્રીની સરળતા હતી.

સાહેબજી, આપ સાધુને મોકલો બહાર બીજા ગામમાં જઈને દીક્ષા આપીને અહીં આવશો, તો પછી અમે સંભાળી લઈશું. પણ અમારા ગામમાં નહીં થવા દઈએ.

ટ્રસ્ટીઓની આટલી અદ્ભુત ઉદારતાથી ગુરુદેવને આ વાત યોગ્ય લાગી અને મુ. કસ્તુર વિ. મ. ને આજ્ઞા કરી કે જાઓ આ તીવ્ર વૈરાગી બુલાખીને દીક્ષા આપીને અહીં આવો.

જી, સાહેબ આપ કહો તેમ - મહાત્માઓએ આજ્ઞા શિરોધાર્ય કરી.

આજ્ઞા બે પ્રકારની છે. (૧) આનાકાની કર્યા પછી આજ્ઞાનો સ્વીકાર

(૨) આનાકાની કર્યા વગર સહજતાથી સ્વીકાર.

પ્રથમ આજ્ઞા આશીર્વાદ વગરની છે. અને બીજી આશીર્વાદ સાથેની આજ્ઞા છે

પ્રથમ વચનમાં જ તહેજ કરીને અખાઠ સુદ ઉના પરોઢીયે સાદગીથી વિહાર કર્યો મુંડારા તરફ...

પછી...

(કમશઃ)

રન્ત્રથી ગુણ ઉજલી...

લેખક : જૈન જ્યોતિષી કમલેશભાઈ એસ શાહ ૮૮૮૮૭૬૮૬૫૨

રત્નત્રયી ગુણ ઉજલી સકલ સુગુણ વિશ્રાંમ,
નાભિ કભળની પૂજના, કરતાં અવિચલ કામ !!!....

ઉપરની પંક્તિ લગભગ બધાજ જૈનો પરમાત્માની પૂજા ભક્તિ પ્રસંગે વપરાતી હોવાથી જાણે જ છે. આજે આપણે શાસ્ત્રકાર ભગવંતે પરમાત્મ પૂજા નિમિતે રચેલ આ કડીનાં ઊંડાણમાં જવાનો પ્રયાસ કરીએ છીએ.

પરમ ઉપકારી શ્રી અરિહંત પરમાત્મા આપણા આરાધ્ય દેવ છે. નામા-કૃતિ-દ્રવ્ય અને ભાવથી એટલે કે ચારેય નિક્ષેપા થી આપણે પ્રભુની પૂજા કરીએ છીએ. ભગવાનની પૂજા કરવી એ આપણનું કર્તવ્ય છે. પૂજા એ ભક્તિયોગ છે. પૂજા નવઅંગ પર અનુક્રમથી થાય છે. દરેક અંગ પર અલગ અલગ દુષ્ટ બોલીને કમથી પૂજા કરવાની પ્રણાલી ચાલી આવે છે. આમ પરમાત્માની નવાંગી પૂજા છે. અને તેનાં પદ પણ નવ જ છે. આ નવ પદ પરમાત્માએ પોતાના ઉપદેશમાં દર્શાવેલ નવતત્ત્વ અનુક્રમે જીવ-અજીવ-પુણ્ય-પાપ, આશ્રવ-સંવર-બંધ-નિર્જરા અને મોક્ષ છે.

ઉપર દર્શાવેલ પદ નવમા અંગની પૂજાનો છે. અને તે મોક્ષતત્ત્વને સૂચ્યવે છે. તે સિવાયનાં પ્રથમ આઠ દુહા અષ્ટકર્મ સંબંધને દર્શાવે છે અષ્ટકર્મનાં નિવારણથી જે ઉપજે છે તે મોક્ષ એટલે કે સક્કલકર્મનો કથ્ય બતાવે છે. આ સક્કલકર્મનો કથ્ય એટલે જ સિદ્ધિપદ છે. એટલે કે આ સંસારથી સંપૂર્ણ મુક્તિ છે. આ અંગે આપણે પાછળથી વિસ્તારથી જાણીશું. પણ આ દોહા પાછળનું રહસ્ય શું દર્શાવે છે તે સમજવા પ્રયાસ કરીશું.

કોઈપણ રાજ્ય, સંસ્થા, પેઢી કારોબાર, કંપની વિગેરે ચાલવા-ચલાવવા પાછળ એક ચોક્કસ અને સચોટ વ્યવસ્થાતંત્ર હોય છે. તેનાં અલગ અલગ વિભાગ અને તેનું અલગ અલગ કાર્ય હોય છે. આ કાર્ય કરવા-કરાવવા અમલ કરાવવા માટે ખાસ વ્યક્તિ મેનેજર-હેડકલાર્ક-મંત્રી વગેરે હોય છે. જો આવું વ્યવસ્થાતંત્ર ન હોય તો કંપનીનો વિકાસ થતો નથી અને અસંતુલન આવી જાય છે. દા.ત. ભારત દેશનું સંચાલન કરવા વડાપ્રધાન એક હોય પણ તેમની સાથે અનેક મંત્રીઓ ભેગા થઈ સરકાર ચલાવે છે. શ્રી જિનશાસનમાં પણ શ્રી અરિહંત ભગવાન મુખ્ય ઉપદેશક છે અને આચાર્યાદિ અનેક સાધુ-સાધ્વી ભગવંત પરમાત્માએ દર્શાવેલ નિયમોનો બોધ માર્ગ-પાલન વિગેરે કરાવે છે. આમ રૂફી વર્ષ થી આ શાસન ચાલ્યું આવ્યું છે અને હજી અઠાર હજાર વર્ષ સુધી ચાલવાનું છે. આકાશમાં સૂર્યાદિ નવગ્રહ છે પણ પ્રધાનગ્રહ સૂર્ય છે અને બાકીનાં ગ્રહો સૂર્યનાં આદેશ-ગુરુત્વાકર્ષણ બળ અનુસાર સૂર્યની આસપાસ ફરે છે અને પોતાનું કાર્ય કરે છે. આમ દરેક સંસ્થામાં સ્થાપક / ઉપદેશક એક મુખ્ય વ્યક્તિ હોય છે અને તેને બનાવેલ નિયમોનો અમલ કરાવનાર મંત્રી વિગેરે હોય છે. તેમ આ શરીર રૂપી સંસ્થામાં જીવ સ્વરૂપે આત્મા એક જ અને મુખ્ય છે અને તેને સુચારુ રૂપ ચલાવવા વિકાસ અને સફળતાના માર્ગ પર લઈ જવા શરીરની ભીતરમાં એક મજબૂત અને સચોટ વ્યવસ્થાતંત્ર છે. આ વ્યવસ્થા તંત્ર શરીરનાં મુખ્ય નવ અંગ અને એનાં પેટાદિ સંપૂર્ણ અવયવો-નાડી વિગેરેનું સંચાલન કરે છે. આ વ્યવસ્થા તંત્ર એટલે સપ્તચક્ક. એટલે કે મૂલાધાર ચક્ક, સ્વાધિષ્ઠાન ચક્ક, મણિપુર ચક્ક, અનાહતચક્ક, વિશ્રદ્ધ ચક્ક, આજ્ઞાચક્ક અને સહસ્રાધાર ચક્ક. આમ આ સાતચક્ક શરીરનું યોગ્ય સંચાલન કરે છે.

હવે પ્રશ્ન થાય છે કે જો અંગ નવ છે, પૂજાના દોહા પણ નવ છે. અને સાતચક પૈકી પ્રથમ બે ચક મૂલાધાર ચક અને વિશુધ્ય ચકને છોડી બાકીનાં પાંચ ચક અંતર્ગત આપણે નવઅંગની પૂજા કરીએ છીએ. આમ કેમ ?

તો પરમાત્માનાં ચરિત્ર સંબંધી ગ્રંથોનો અભ્યાસ કરતાં જણાય છે કે પ્રથમ બે ચક ગોપનીય અને દ્રશ્યતા રહિત છે. શ્રી અરિહંત વંદનાવલીની ૨૧ મી ગાથામાં આ સંબંધી ઉલ્લેખ આવે છે કે

“ને અસમલિત વાયુ સમૂહની જેમ જે નિર્બધ છે,

સંગોપિતાંગોપાંગ જેના ગુપ્ત ઈન્દ્રિય દેહ છે,

નિસ્સંગતા ય વિહંગશી જેનો અમુલભ ગુણ છે,

એવા પ્રભુ અરિહંતને પંચાગ ભાવે હું નમું...!”

આમ આપણાં શરીરમાં પ્રથમ બે ચક વિદ્યમાન છે પણ અધ્યાત્મની દ્રષ્ટિએ તે ગણત્રીમાં લેવાય છે.

હવે આપણે મૂળ વાત પર આવીશું. તો ઉપરોક્ત પૂજાનો આ દોહો પરમાત્માની નવ અંગે પૂજા પૈકી અંતિમ અંગ પૂજા સંબંધી છે. અને તે શરીરનાં નવ અંગ પૈકી નાભિસ્થાન પર સ્થિત છે. જે સૌરચક કે નાભિચક કે મણિપુરચક નામથી ઓળખાય છે.

કુંડલિની - સપ્તચક અનુસાર સંસ્કૃતમાં તે ખાસ કરીને “મણિપુર ચક” તરીકે ઓળખાય છે. મણિપુર એટલે... મણિ એટલે ચ્યમકતા - દમકતા - કિંમતી તેજસ્વી - પ્રકાશવંત રત્નો અને પુર એટલે... નગરી, આમ મણિપુરચક સાતેચકોનો રાજા છે. આ સ્થાન અલભ્ય, કિંમતી અને પ્રભાવશાળી રત્નોથી ભરેલું છે. લોગ્સ્સ સૂત્રમાં આપણે બોલી છીએ કે સાગરવર ગંભીરા... ગાગરમાં સાગર... બહુરત્ના વસુંધરા.... મહાપુરુષોનાં હૃદય સાગરાવર્ત જેવા ઊંડા-ધીર-ગંભીર અને ગહનશીલ હોય છે. ગાગર ને સાગર સાથે જોડવામાં સરખાવવામાં આવેલ છે. કેમકે તેમાં અનેક રહસ્યો અને ગુણો છુપાયેલાં છે. કહેવત છે કે “આ વાત પેટમાં ટકે તો સારું”.... આમ ગાગર નું કદ સાગર જેટલું વિશાળ નથી પણ ગુણો રૂપી રહસ્યો સાગર જેટલાં જ સમાવી-ટકાવી શકે છે માટે આ અપેક્ષાએ ગાગર-સાગર સરખાં છે.

“રાજા” હંમેશા બીજાનું પોષણ કરે અને રક્ષણ પણ કરે, રાજા બળવાન તો પ્રજા સુખી... આમ સપ્તચક મંડલનો રાજા “શ્રી મણિપુર ચક” એટલે કે નાભિચક છે. દરેક આત્માનું જીવ તરીકે આગમન નાભિનાં માધ્યમથી માતાની કૂખ સાથે જોડાયેલું છે. માતાનાં ગર્ભમાં તેનું પોષણ અને ઉછેર સદા નાભિનાં દ્વારા થતો રહે છે અને નવમાસ બાદ સંપૂર્ણ નવઅંગ સહિત બાળક જન્મ સ્વરૂપે અહીંથી અવતારને પામે છે આ હકીકત છે. આમ આ સ્થાન શ્રી અરિહંત પરમાત્માના “ચ્યવન” સાથે સંબંધ ધરાવે છે. એક સ્તવનમાં શાસ્ત્રકાર ભગવંત જણાવે છે કે “પ્રાણત દેવલોક થી ચ્યવીયાં રે... માતા વામાકૂભે અવતરિયાં રે...!” આમ પરમાત્માનાં “ચ્યવન કલ્યાણક” નું જો પવિત્ર સ્થાન હોય તો તે “નાભિ” છે. આમ દરેક અરિહંત પરમાત્માનું “ચ્યવન કલ્યાણક” નું પ્રત્યક્ષ સ્થાન “નાભિ” છે.

નવાંગી પૂજાનાં આ પદ માં શાસ્ત્રકાર ભગવંતે નાભિને “નાભિકમળ” ની ઉપમાં આપેલી છે. આમ આ સ્થાન કમળની જેમ સુંદર, ચિત્તાકર્ષક, સુગંધમય, પવિત્ર, કાદવની વચ્ચે ખીલવા છતાં શુધ્ય, સુંદર આકૃતિમય છે. ભલે ફુલોની લાખો જાત જગતમાં હોય પણ કમળની તોલે ગુણ અને આકારથી એક પણ ફુલ આવી શકે નહિ. “ઉગે કમળ પંકમાં... તદ્વાપિ દેવ શિરે ચઢે”... આમ “નાભિકમળ” એ યર્થાથ ઉપમા છે અને પૂજનીય સ્થાન છે.

દરેક જીવ નો જન્મ માતાના ઉદ્ભબમાં થાય છે. તે અનુસાર અરિહંત પરમાત્માનો જન્મ પણ પોતાની માતાની કૂખમાં જ થાય છે. પણ અરિહંત બગવાન પૂર્વ ભવમાં જો હોવે મુજ શક્તિ ઈસી... સવિ જીવ કરુ શાસન રસિ”... ની શુભ ભાવના નાં પુણ્યબળે તીર્થકર નામકર્મ નિકાચિત કરી માતાનાં ગર્ભમાં અવન પામી નવમાસ પછી જન્મ પામે છે. તે સમય દરમ્યાન માતા ઊત્તમ અને સૂચિત ગર્ભિતાર્થથી યુક્ત ચૌદ સ્વખ નિહાળે છે. પિતાનાં રાજ્યમાં પણ પરમાત્માની પરમોકૃષ્ટ પુણ્યોદય ના કારણે સુચારુ સુખ-શાંતિની વૃદ્ધિ થાય છે. ઋતુઓ અને પ્રકૃતિ પણ અનુકૂળ થાય છે. અરે સાતે નારકીમાં પણ અજવાળાં વેરાય છે અને સતત દુઃખમાં પીડાઈ રહેલા નારકીનાં જીવો ક્ષાણકર શાતા અનુભવે છે. પરમાત્મા જન્મ થી જ ત્રાણ જ્ઞાન લઈને આવે છે અને ચોસંઠે ઈન્દ્ર મહારાજા પરમાત્માના જન્મ પહેલાં જ પરમાત્માને વંદન કરવાનો લાભ લે છે. આમ પરમાત્માનો જન્મ થતાં જ મહાસૂર્ય સમ જ્ઞાનનો પ્રકાશ રેલાય છે. છઘન દિક્કુમારી સહિત ઈન્દ્ર મહારાજા વૃષભનું રૂપ ધરી મેરુશિખર પર જઈ પરમાત્માનો ભવ્ય જન્મોત્સવ ક્ષીરોદધિના નીરથી, પંચરંગી કુસુમાંજલિ થી દેવદુંદિભિનાં નાદ થી શીતલ એવા ગોશીર્ષ ચંદનનાં વિલેપનથી, વીજા-વાજિંત્રનાં દિવ્યનાદમાં કરે છે.

પણ ભૌતિક વિજ્ઞાન મુજબ અને આધ્યાત્મિક જ્ઞાન મુજબ પરમાત્માનો આત્મા જીવ સ્વરૂપે “નાભિકમળ” નાં માધ્યમથી માતાની કૂખમાં જન્મ લે છે. આમ પરમાત્માના જન્મનાં નગરને “જન્મ કલ્યાણકલ્યાણ” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે પણ પરમાત્માનું જીવ સ્વરૂપે આગમન તો માતાની નાભિ જ છે આ નાભિના સ્થાનમાં ભાવિ તીર્થકર જન્મ લે છે અને ત્રાણ જગતનાં નાથનું સર્વોચ્ચ સ્થાન પામે છે.

જેવી રીતે કોઈપણ છોડ-વૃક્ષનું ઉદ્ગમ ઉદ્ભવ સ્થાન જમીન છે તેમ માનવનું ઉદ્ભવ સ્થાન નાભિ છે. આમ “નાભિકમળ” એ જન્મસ્થાન હોવાથી તે જન્મકલ્યાણક જેવું મહત્વ ધરાવે છે. આમ નાભિ દ્વારા જ પરમાત્માનો જીવ આ પૃથ્વી પર અવતરે છે જેમ મંદિર-દેરાસરમાં ગર્ભગૃહ અને રંગમંડપ બન્ને હોય છે પણ પરમાત્માની પ્રાણપ્રતિષ્ઠા ગર્ભગૃહમાં જ થાય છે તેમ પરમાત્માનો આત્મા સાક્ષાત્ જીવ સ્વરૂપે પ્રથમ માતાનાં ગર્ભમાં આવે છે અને પછી અનુકૂમે નવ માસ સમય પૂર્ણ થતાં જન્મ થાય છે.

હવે આ “નાભિ” દ્વારા જીવનું સંસ્કરણ થાય છે તે વિચારીશું. આ નાભિ દ્વારા જીવનો પ્રાથમિક વિકાસ થાય છે. નાભિ એ અદ્રશ્ય જીવન શક્તિનું કેન્દ્ર છે ત્યાંથી ભૌતિક સ્વરૂપે બાળકને પોષણ યોગ્ય આહારાદિ મળી રહે છે. આ બાળકનો શારીરિક વિકાસ સંબંધી છે પણ તેને ઉત્તમ સંસ્કાર, સદાચાર, પવિત્રતા, બળ, તેજસ્વીતા, ઉદારતા, સંતોષ, ધૈર્ય, ધર્મ, સત્ય, પ્રમાણિકતા, વાત્સલ્યતા વગેરે ગુણોનું સંસ્કરણ નાભિ દ્વારા જ થાય છે. કેમકે આપણું મગજ, બુધ્ધિ, પ્રજ્ઞા તથા બધા જ અંગો એ “નાભિકમળ” ની શાખા - પ્રશાખાઓ છે. નાભિકમળથી ઉપર જતા અનાહતચક, વિશુદ્ધ ચક, આજ્ઞાચક અને પરમ એવું સહસ્રાધાર ચક સાથે એનો સીધો સંબંધ છે.

માતાનાં ગર્ભમાં જ અભિમન્યુ બત્રીસ કોઈનું યુધ્ય જીતવાનું જ્ઞાન શીખી ગયો હતો. આમ જીવમાં શુભ/અશુભ ગુણ-દૈખનનું સ્થાપન-સંસ્કરણ, વિકાસ અને વૃદ્ધિ “નાભિકમળ”માં માધ્યમથી જ થાય છે. આમ નાભિ નાયક છે પ્રધાન છે. જેવી રીતે કસ્તુરી જેવી પવિત્ર અને બહુમૂલ્ય ચીજ મૃગની નાભિમાં જ ઉત્પન્ન થાય છે તેની પવિત્રતા અને સુવાસિતતા જગત પ્રસિદ્ધ છે તેમ જગતનાં બધા જ સુંદર ગુણો એ નાભિકમળની પેદાશ છે. આ ગુણોનાં માધ્યમથી જીવ સ્વબોધ પામે છે. વ્યક્તિ પોતાનાં માતા-પિતા દેવ-ગુરુ પ્રત્યે

ઈમાનદાર-સદાચારી અને આજ્ઞાંકિત બને છે. નાભિ માનવવિકાસની દિશા અને ગતિ નિયંત્રીત કરે છે. બેલેન્સ કરે છે. નૈતિકતાને ટેકો આપે છે. વ્યક્તિને સંવેદનશીલ, દયાળુ, સંતોષી અને આત્મનિર્ભર બનાવે છે. તેનામાં દાન-શીલ-તપ અને ભાવની વૃષ્ટિ કરે છે. આમ “નાભિ” જીવનુ કમાન્ડ સેન્ટર છે. બાહ્ય અને આંતરિક આધ્યાત્મિકતાનું કેન્દ્ર છે આત્મ શુદ્ધિ નું સર્વશ્રેષ્ઠ સૌરચક છે.

જેવી રીતે આકાશમંડળમાં સૂર્યની આજુબાજુ બધા ગ્રહો નું ફરતું સ્થાન છે તેમ “માણિપુર ચક” એટલે કે નાભિયક ની આજુબાજુ જ મૂલાધાર ચક સ્વાધિઠાન ચક, અનાહત ચક, વિશુદ્ધચક આદિનું સ્થાન છે.

આ “નાભિમકળ” જ્ઞાન, આત્માની જાગ્રત્તકતા, અધ્યનશીલતા, પાચનતંત્ર, પિતાશય વગેરે સાથે સીધો સંબંધ રાખે છે. આનંદ, શરીર અને મનની પ્રસન્નતા, અધ્યવસાય, વિરાગતા, શુભ ભાવ બ્રહ્મચર્ય વૈરાગ્યપણું વગેરે જ્ઞાનગુણ પણ અહીં થી જ જીવમાં ઉદ્ભવે છે. દાન-શીલ-તપ જેવા શુભ ભાવ અહીં થી જ પ્રગટ થાય છે. નાભિ એ રત્નાકર છે તેમાં અનેક ભાવરતો છે. તે સત્તારૂઢ સૌરચક છે.

મનની બુશી, ચૈતન્યતા, આત્માનો સાક્ષાત્કાર મૈત્રી-પ્રમોદ-કરુણા જેવા શુભ ભાવનો સ્ત્રોત છે. કોધાદિ કષાયોને દૂર કરી આત્મભાવ ને જાગ્રત કરવામાં સહાયક છે. સત્ત્વા, રજસ અને તમસ નું કેન્દ્ર છે.

જીવનું આંતરિક પરિવર્તનનું મુખ્ય કેન્દ્ર છે. અહીં થી જ નરમાંથી નારાયણ બનવાની આત્માનાં ગુણોને ખીલવવાની શક્તિ અને દોષોનો નાશ કરવાનો ગુણ પ્રગટ થાય છે. આત્માનો અહંકાર દૂર કરી પરમ પરમાત્મા બનવાની પ્રેરણા અહીં થી પ્રગટ થાય છે. જન્મ અને મરણની વિસંવાદિતાને દૂર કરવાનો ભાવ અહીંથી પ્રગટ થાય છે આ આત્મીય ગુણોનો વિકાસ થતાં જીવ અનુક્રમે ભવભીરુ - પાપભીરુ બને છે અને સમ્યક્ વૈરાગ્ય પ્રગટ થતાં મહાભિનિષ્ઠમણ તરફ જાય છે એટલે કે આત્મા વૈરાગ્યથી વાસિત થાય છે. સંયમમાર્ગને સમજે છે સ્વીકારે છે. અનુસરે છે. સંસારનાં ગુરુત્વાકર્ષણ બળને તોડવા કટીબધ્ય થાય છે. અને અનુક્રમે દીક્ષા લેવા તત્પર થાય છે. આમ પરમાત્માનું દીક્ષા લેવાના સદ્ગ્રાવનું ઉદ્ગમ સ્થાન નાભિમાંથી પ્રગટ થતાં વાસ્તવિક ગુણો જ છે. માટે “નાભિકમળ” “દીક્ષા” ભાવનું મુખ્યકેન્દ્ર છે. અને પરમાત્મા સ્વયં બોધ પામી સ્વયં દીક્ષા સ્વીકાર કરે છે. સ્વયં નગર, વૈભવ, અલંકારાદિને ત્યજે છે અને સ્વયં પંચમુષ્ટિ લોચ કરી સ્વયં દીક્ષિત બને છે. અરિહંત વંદનાવલીમાં જણાવે છે કે...

“લોકાગ્રગત ભગવંત સર્વ સિદ્ધને વંદન કરે,
સાવદ્ય સઘળા પાપયોગોના કરે પચ્યકુખાણને,
જે જ્ઞાન-દર્શનને મહાચારિત્ર રત્નત્રયી ગ્રહે,
એવા પ્રભુ અરિહંતને પંચાગભાવે હું નમું”...

આમ રત્નત્રયીનો સ્વીકાર કરવા દ્વારા પરમાત્મા પૂજાનાં આ પદનાં પ્રથમ શર્જ “રત્નત્રયી” ને સાર્થક સાબિત કરે છે આગળના લેખમાં હવે આપણો પરમાત્માનાં કેવલ અને નિર્વાણ સંબંધી વિચારીશું...

વધુ આવતા અંકમાં...

પ્રેમ નો પગારવ

લેખક : ડૉ. આઈ. કે. વિજયીવાળા

સુખની પૂછડી

એક વખત બિલાડીનું એક નાનકડું બચ્ચું પોતાની પૂછડીને પકડવા માટે ગોળ ગોળ ફરતું હતું. હજુ તો એ પૂછડી મોંમાં પકડે ત્યાં જ એ છટકી જતી હતી. એના કારણે એ વારંવાર ગોળ ગોળ ફરતું હતું અને અહીંથી તહીં દોડતું હતું. એનો આ ખેલ એક ઘરડી બિલાડી ઘણી વારથી બેઠી બેઠી જોઈ રહી હતી. ખાસ્સી વાર થઈ પછી એણે ચક્કર-ચક્કર ફરતાં એ બચ્ચાને પૂછ્યું : ‘બેટા ! તું શું કામ તારી પૂછડીની પાછળ દોડે છે ? કાંઈ ખાસ કારણ ખરું ?’

દોડતાં દોડતાં જ એ બચ્ચાએ જવાબ આપ્યો, ‘દાદી ! મારા ભાઈબંદોએ મને કહ્યું છે કે સુખ નામની અદ્ભુત ચીજ મારી પૂછડીમાં સંતાઈ છે. અને હું જો પૂછડીને બરાબર પકડી શકીશ તોએ મને મળી જશે ! પણ ક્યારનું દોડું છું તો પણ એ પકડાતી જ નથી. ઊલટાનું મારે એની પાછળ પાછળ જ દોડ્યા કરવું પડે છે !’

આ સાંભળી પેલી ઘરડી બિલાડી ખડખડાટ હસી પડી. ઊભી થતાં એ બોલી : ‘બેટા ! મને પણ પહેલાં એવું જ હતું કે સુખ મારી પૂછડીમાં જ સમાયેલું છે એટલે હું પણ એની પાછળ પાછળ ખૂબ જ દોડતી. એટલું બધું દોડવા છતાં પૂછડી તો મારા મોંમાં ક્યારેય આવતી જ નહીં, પણ હવે અનુભવે મને સમજાયું છે કે એમ દોડવું બિલકુલ નિર્થક છે. એટલે મેં પૂછડી પાછળ દોડવાનું બંધ કરી દીધું. પણ એ પછી હવે હું જ્યાંજ્યાં જાઉં છું તાં પૂછડી જ મારી પાછળ પાછળ આવે છે !!’ એટલું કહી એણે ચાલવાનું શરૂ કર્યું. બિલાડીના બચ્ચાએ જોયું તો સાચ્યે જ પૂછડી એની પાછળ પાછળ જ જતી હતી !!

આપણા સૌના સુખનું પણ બિલાડીની પૂછડી જેવું જ છે. એની પાછળ દોડાદોડી કરીએ ત્યાં સુધી દોડાવ્યા જ કરે અને જેવા એને અવગાણીને ચાલવા લાગીએ કે તરત જ પૂછડીની માફક આપણી પછળ પાછળ ચાલવા લાગે છે !

૪૫ શ્રેષ્ઠતા

કૌશલ શાહ

‘ચાલશે’ જેવો ઘાતક શબ્દ આપણા શબ્દકોશમાં બીજો નથી.

વાંચવો હતો તો આખો અભ્યાસકમ, પણ સારો એવો ભાગ વાંચ્યા પછી લાગ્યું કે બાકીનો નહિ કરીએ તોયે ખાસ વાંધો નહિ આવે; એટલે ‘ચાલશે’ કહીને અધૂરી તૈયારીએ પરીક્ષામાં બેઠો.

કરવાનો હતો વિજ્ઞાનનો ચોક્કસ પ્રયોગ. પણ છેલ્લા દશાંશમાં ખાસ્સો ફરક હોવા છતાં નવેસરથી કામ ફરીથી શરૂ કરતાં આપસ આવી, એટલે ‘ચાલશે’ બબીને પ્રયોગપોથી પર અધ્યાપકની સહી લીધી.

રમવાનું હતું હરીફાઈની છેલ્લી રમતમાં. અઠવાડિયા સુધી રોજ સૌએ આવી મહાવરો કરવાનું નક્કી કરેલું. પણ એક આવે ત્યારે બીજો ન આવે. અંતે ‘ચાલશે’ નો મંત્ર ભણી સીધા મેદાનમાં ઊતર્યા.

અને આગળ જતાં, નોકરી-ધંધે ચઢતાં વેપારીની દુકાનમાં હલકો માલ આવ્યો હોય ત્યારે પણ ‘ચાલશે’ કરીને એ ઘરાકોને ધકેલી દેવાય, ઉદ્યોગપતિના કારખાનામાં કુશળ કારીગરો ન હોય ત્યારે ‘ચાલશે’ કહીને બજારમાં ખામીવાળા નંગ મુકાય, ઓંજિનિયરની ગણતરી ચોક્કસ ન હોય ત્યારે ‘ચાલશે’ એ પરિણામે સરક વાંકીચૂકી દોરાય, પુલ નદીને ભેટવા ક્યારે ઝૂકી પડે એ કહેવાય નહિ એવો બંધાય.

આમ, સાચું પણ નહિ ને સાવ ખોટુંપણ નહિ, સ્વીકાર્ય પણ નહિ કે એકદમ અસ્વીકાર્ય પણ નહિ. કેટલું ચાલશે એ કહેવાય નહિ પણ કંઈક ‘ચાલશે’ તો ખરું. એ રીતે ઘરનો વ્યવહાર અને ઓફિસનું કામકાજ, બેંકનો હિસાબ ને મિલની કામગીરી, બજારનો વેપાર ને વર્ગનો અભ્યાસ ચાલે છે, અને અંગત જીવન તથા સમાજતંત્ર ખોરવાઈ જાય છે.

‘ચાલશે’ નો અભિષાપ આપણાને ચોંટ્યો છે.

જો આ એક જ શબ્દ આપણા શબ્દકોશમાંથી – અને આપણાં હાડકામાંથી – કાયમ નાખું કરીએ તો એક જપાટે આપણું અંગત તેમજ સામાજિક જીવન સુધરી જાય.

વિમાન ઉડાડવાની તૈયારીઓને જે અનેક સૂક્ષ્મ ગણતરીઓ કરવાની હોય છે એ કરીકરીને અધીરો વિમાની કંટાળી ગયો, એટલે રોજના અનુભવ પરથી આંકડા બેસાડીને કળ – ચાંપ ગોઠવી દીધી. એમાં બદલાતા હવામાન અનુસાર સુધારો કરવાનું એ ભૂલી ગયો. દિવસની વધતી ગરમીમાંય વિમાનનું વજન વધુ લાગવાથી વિમાન ઊંચુ થઈ શક્યું નહિ અને અંદર બેઠેલા બધા જીવ સહિત તે એક મકાન સાથે અથડાયું. બેદરકારીનું પરિણામ મોત આવ્યું.

શુક્ર ગ્રહ તરફ પ્રથમ અમેરિકન ઉપગ્રહ છોડાયો ત્યારે એક કોડાની કે જ્યાની ગણતરીમાં સહેજ ભૂલ પડી એટલે ઉપગ્રહ આડી કક્ષાએ ચડ્યો ને આખો પ્રયોગ નિષ્ફળ ગયો.

કેટલાક અક્રમાતો ને નિષ્ફળતાઓના મૂળમાં કોઈએ ઉચ્ચારેલો ‘ચાલશે’ ઉદ્ગાર હશે !

વ્યક્તિના બંધારણમાં એવી કચાશ નહિ પાલવે.

જીવનઘડતરમાં એવી ઢીલાશ નહિ પરડવે.

યુવાન હૃદયમાં એવી કૃપણતા નહિ શોભે.

‘ઓછામાં ઓછું કેટલું તૈયાર કરવાથી પરીક્ષામાં પાસ થવાય’ એમ નહિ. પણ ‘મારાથી વધારેમાં કેટલું તૈયાર કરી શકાય’ એ સાચી વૃત્તિ છે.

ક્યા ખૂણામાં ભરાઈને જીવન સહીસલામત પસાર કરી શકીશ એમ નહિ, પણ કયેકયે મોરચે જઈને મારા આદર્શો માટે લડીશ એ ખરી આકંક્ષા છે.

પાંખો મળી છે તે ઊડવા માટે.

ગરૂડ જો આકાશમાં ઉડ્યન છોડીને મરધીની જેમ જમીન પર પાંખો ફફડાવીને આમતેમ ફરે તો કેવું હસવું - ને કેવી દવા - આવે !

દરેક કામમાં મન મૂકીને, પ્રાણ પૂરીને અને ‘મારા કામમાં ઊંઘાપ ન આવે’ એવી ભાવનાથી એ કામ કરવું જોઈએ : પછી ભલે એ પ્રદર્શનમાં મૂકવાનું હોય કે ફેંકી દેવાનું હોય. મારું કામ છે એટલે મારા આત્માનો આવિર્ભાવ છે.

મારા વ્યક્તિત્વનું પ્રતિબિંબ છે.

મારા આદર્શનો પ્રતિનિધિ છે.

માટે મારા હાથના કામમાં ખામી નહિ સાંખી લેવાય.

ઈટાલીના મિલાનો શહેરમાં વિશ્વવિદ્યાત દેવાલય બાંધતી વખતે કેટલીક મૂર્તિઓ એવી ઊંચી ને બિડાતી જગ્યાએ મૂકવાની હતી કે કોઈની નજર ત્યાં સુધી ન પહોંચી શકે, તો પણ શિલ્પકાર પોતાના કામમાં લીન થઈને એક એક રેખામાં ને ખરોડમાં પોતાની કલા ઠાલવી મૂર્તિઓ કોતરતો હતો. એક મિત્રો એ જોઈને ટીકા કરી : ‘આ મૂર્તિ પર કોઈની નજર સરખીયે પડવાની નથી, તો પછી એની પાછળ આટલી બધી મહેનત કેમ ઉઠાવો છો ? જેમ તેમ કરીને જટ પતાવી દેશો તો ત્યાં ચાલશે’. શિલ્પીએ મૂર્તિમાંથી આંખો ઊંચી કર્યા વગર જવાબ આપ્યો : ‘મારી કૃતિ છે એટલે શ્રેષ્ઠ જોઈએ; પછી ભલે કોઈ એ જુએ કે ન જુએ. હું તો જોઉં છું. અને... કોઈ નહિ તો ભગવાન તો જોશે જ ને ?’

‘મારી કૃતિ છે એટલે શ્રેષ્ઠ જોઈએ.’ એ કલાકારનો આદર્શલેખ છે ને જીવનઘડતરનો અગ્રસિદ્ધાંત છે. મારે હાથે કાચું કામ નહિ શોભે. મારા જીવનમાં ઢીલું કામ નહિ ચાલે. મારી મર્યાદાઓ તો છે જ પણ એમાં રહીને મારાથી જેટલું સારામાં સારું કામ થઈ શકે એટલું હંમેશ વ્યવહારમાં ઉતારવાનો મારો આગ્રહ એજ, મારું કામ છે એટલે મારા પ્રમાણમાં ઉત્તમ જ હોય.

યુવાન માઈકલ અંજેલોની કેટલીક શિલ્પકૃતિઓ ચોરાઈ અને બીજાના નામે વેચાઈ ત્યારે એને ખૂબ લાગી આવ્યું, અને જે મૂર્તિ પોતે ઘડી રહ્યા હતા એના ઉપર જ મોટા અક્ષરોથી પોતાનું નામ કોતરી દીધું. પણ એ ઉપાય બેદ્ધદો લાગતા એમણે મનસૂભો કર્યો કે મારી એક-એક કૃતિ હવે, પછી એવી થશે કે જોઈને એ માઈકલ અંજેલોની જ છે એની સૌ કોઈને પ્રતીતિ થઈ જશે. સ્થળ અક્ષરોથી નહિ પણ મારો પ્રાણ મારી દરેક મૂર્તિમાં રેડીને હું તેને મારી કૃતિ તરીકે ઓળખાવીશ. અને ખરેખર, આજના કલાનિષ્ઠાતો પણ માઈકલ અંજેલોની એક-એક મૂર્તિમાં ને એક-એક ચિત્રમાં એમની છાપ પારખી શકે છે.

મારા જીવનઘડતરમાં, મારા અંતરના ચિત્રમાં પણ એવી છાપ ને એવી કારીગરી જોઈએ. ‘કોપીરાઈટ’ ના કાયદાને જોરે નહિ પણ મારા આત્માના પ્રભાવથી મારું કામ ને મારું જીવન ખરેખર સાચી જ છે એ હું સિદ્ધ

કરી દઈશ. મારી સહી ન હોય તોયે કાગળ મારો છે એમ વાંચનારને થાય એવી રીતે હું લખીશ, ભજનની છેલ્લી કરીમાં ‘ભણે નરસૈયો’ ન આવે તોયે ભજન નરસૈયાનું જ છે એની ખાતરી સૌને આપોઆપ થાય એવી રીતે મારું જીવનકાબ્ય હું રચીશ.

‘કેટલું’ કામ કરો છો એ નહિ પણ ‘કેવી રીતે’ કામ કરો છો એ મુદ્દાની વાત છે.

કામની ‘વિપુલતા’ નહિ પણ ‘શ્રેષ્ઠતા’ સાધવાનો આદેશ છે.

દુનિયામાં શ્રેષ્ઠ જાતનાં વાયોલિન બનાવનાર તંતુલાલો ના કારીગર નામે સત્તરમી સદીના તંતુલાવીના કારીગર હતા. તેમને હાથે થોડાં જ વાયોલિન સર્જયાં હતાં. (‘સર્જયા’ શબ્દ અહીં સહેતુક વાપર્યો છે, કારણ કે એમને માટે દરેક વાયોલિન એક નવું સર્જન હતો એનાં થોડાં વાયોલિન હજુ દુનિયામાં છે, અને દરેકની કિંમત લાખો રૂપિયામાં અંકાય છે, અથવા ખરું કહીએ તો તેની કિંમત છે જ નહિ. કેમ કે તેના માલીકો એ બીજાના હાથમાં જવા દેવા તૈયાર નથી. પોતાની એ ઉત્તમ કામગીરીને પ્રતાપે વાદ્યોના કારખાનાના એ મામૂલી કારીગરનું નામ અમર બન્યું.)

ફાન્સના અગ્રણી તત્ત્વચિંતક સાર્ત્રની આગળ તેમના એક શિષ્યે એક દિવસ ફરિયાદ કરી કે ‘આપે પ્રમાણમાં ખૂબ ઓછાં પુસ્તકો લખ્યાં છે’. ત્યારે એમણે જવાબમાં કહ્યું : ‘મેં લખ્યું છે તો ઘણ્યું પરંતુ મારાં લખાણોનો ફક્ત પાંચમો ભાગ મેં છાપાવીને પ્રસિદ્ધ કર્યો છે.’ અને ઉમેર્યે જો મારાં બધાં જ લખાણો મેં પ્રગટ કર્યા હોત તો મને આટલી જ્યાતિ મળી ન હોત, અને તમે મારા શિષ્ય ન પણ હોત ! એ શ્રેષ્ઠતાએ એમને સત્કારોના કીર્તિમંદિરમાં સ્થાન અપાવ્યું.

શ્રેષ્ઠની ઉપાસના એ કલામાં ને વિજ્ઞાનમાં, ધર્મમાં ને જીવનમાં વિજ્ય અપાવનાર મંત્ર છે.

લોકો મારું કામ જુએ કે ન જુએ, તેની કદર કરે કે ન કરે, મને શાબાશી આપે કે ન આપે, તોય હું સંપૂર્ણ નિષ્ઠાથી અને મારી શક્તિના ઉચ્ચતમ ધોરણ મુજબ મારું એ કામ કરતો રહીશ; પરીક્ષા હોય કે ન હોય તોયે હું સરખી રીતે વાંચીશ; કસોટીના ગુણ છેલ્લા પરિણામ માટે ગણાય કે ન ગણાય તોયે હું તે સરખી કાળજીથી લખીશ; કિકેટ મેચ ટ્રોઝી માટેની હોય કે ખાલી ‘મૈત્રીરમત’ હોય તોયે હું સરખા ઉત્સાહથી રમીશ. સ્થૂળ વળતરની આશા નહિ, પણ મારા લાયક કામ કર્યાનો આત્મસંતોષ એ મારું પ્રેરકબળ હશે. મનના આ વલણને કલાકારો ‘કલા ખાતર કલા’. દાર્શનિકો ‘કર્તવ્યબુદ્ધિ’ ને ધર્મગુરુઓ ‘નિષ્ઠામ કર્મ’ કહે છે; પણ છે તો જુદી જુદી પરિભાષામાં એક જ સિદ્ધાંતનાં ભાષાંતર : કામને અર્થે જ કરેલું ઉત્તમ કોટિનું કામ.

પૂજામાં દેવમૂર્તિને ચોખા ચડાવે છે. એ ચોખાના દાઢા અખંડ, અણિશુદ્ધ, અક્ષત હોવા ધટે. સો સારા દાઢા ભેગો એક તૂટેલો હોય તો ‘ચાલશો’ (ફરી પાછો એ અપશુકનિયાળ શબ્દ !) એમ માને તે સાચો પૂજારી નથી.

આપણું જીવન પણ એક યજ્ઞ છે, દિવસે દિવસે, દાણેદાણે હૃદયમંદિરમાં બિરાજતા અંતર્યામીના ચરણની આગળ આપણું એકએક કાર્ય આપણો અર્પણ કરતા જઈએ છીએ. એવું એકએક કાર્ય વિશુદ્ધ, શ્રેષ્ઠ, અક્ષત રાખવાનો જેને દિલથી આગહ ન હોય તે સાચો જીવનપૂજારી નથી.

पथ के प्रदीप

लेखक : आ. वि. श्री भद्रगुप्तसूरजी म.सा. (प्रिय दर्शन)

समाजवाद से क्या और साम्यवाद से क्या ? जो वाद हमारे तन-मन के दुःख न मिटा सके, ऐसे वादों में हम क्यों उलझें ? तन-मन के दुखों को मिटाने वाला है, आत्मवाद। आत्मवादी बनें। आत्मा की अनन्तशक्ति अनन्तगुण और अविकारी स्वरूप में श्रद्धावान् बनें। अपनी आत्मा के समान संसार की सब आत्माओं को मानें और किसी भी आत्मा को दुःखी न करें।

काव्य कुंज

मुनि हेमनिलय विजयज्ञ म.सा.

कविनी जीवनने जोवानी दृष्टि साव जुदी होय छे।
साव सामान्य देखाती घटना अथवा तो आमजनना
मोढाथी निकलेली फरियादो पण कवि नो पारस स्पर्श
पामीने माणवानी लायक कविता बनी जाय छे।

अही कवि पोताना पर आवी पडेली आफतो ने
आनंददायक फरियाद ना रूप मां रजुं करे छे।
आनंददायक फरियाद अजीब लागे छे ने आ शब्द
संयोग, पण कविदृष्टिनी आ ज तो खूबी छे।

कविता ने उपाड बहु ज गमी जाय आवो छे। 'के छे'
सहजताथी स्वजननो बोलावता ढोय अेवी साहजिकता
थी 'खराब समय' नी वात मांडे छे कवि।

एक पछी एक अणधारी आवती आफतो ने रमूजमां
व्यक्त करतो कवि अंते ईश्वर सुहां ने पण छोडतो नथी
भक्तो के सज्जनोनी अल्पकालीन आपदाओने दूर करवो
ऐ कोइ भगीरथ कार्य नथी। खरुं काम तो मारा जेवा
अभागियानो भागमां सोभाग नो दीवो प्रकटाववो छे।

जो आ महामुश्किल कार्य पूर्ण करी शके तो ईश्वर
नहीं तो खाली खोटो शाने पूजाई जाय छे।

काव्यकुंज

मुनि हेमनिलय विजयज्ञ म.सा.

'के' छे समय तो आवे छे ने चाली जाय छे
तो 'खराब समय' केम रोकाई जाय छे ?
मने जुअे छे ने चारे पग कूदे छे,
राम-जाणे मारी अेनी शुं सगाई थाय छे ?
नसीबज अमुकनां अेवा बलियां होय छे,
भेटे, तो य माथुं भटकाई जाय छे。
महेनत करे, नसीब आडे थी पांदडुं खसेडवा
पांदडुं खसी, झाड रोपाई जाय छे。
ज्योर अेक सांधो त्यां तेर तूटे,
अच्छा अच्छा हेबताइ जाय छे !
दोडीने आवनारा, क्या गया सै तारा ?
माणस, अवरजवर परथी ओलखाइ जाय छे。
थाय अंधारुं उलेचवा दीवडे ! प्रगटावुं
अेक पछी अेक दीवासली, ओलवाइ जाय छे !
हवे चमत्कार, तो मानुं के तुं ईश्वर !
बाकी खाली खोटो रोज शाने पूजाई जाय छे !

કુષડા કેરા જાગમાં

શ્વોક

ચિન્તા વ્યાધિપ્રકાશાય, નરકાય પ્રકલ્પતે ।
તસ્માચ્ચિન્તાં પરિત્યજ્ય, અનુવર્તસ્ય શોભતે ॥

(અર્થ: ચિંતા રોગને પ્રગટ કરે છે, ચિંતા નરકને આમંત્રણ આપે છે, આથી ચિંતાનો ચ્યાગ કરવો શ્રેષ્ઠ છે.)

કાવ્ય

ગુજરે જે શિરે તારે જગતનો નાથ તે સહેજે,
ગાણ્યું જે ખ્યાલું ખ્યારાએ અતિ ખ્યાલું ગણી લેજે.
દુનિયાની જુઢી વાણી વિષે લો દુઃખ વસે છે,
જરાએ અંતરે આનંદ ના ઓછો થવા દેજે.
કચેરીમાંહિ કાજુનો નથી હિસાબ કોડીનો,
જગતકાજુ બનીને તું વહોરી ના પિડા લેજે.
જગતના કાચના યંત્રે ખરી વસ્તુ નહીં ભાસે,
ન સારા કે નઠારાની જરાયે સંગતે સહેજે.
રહેજે શાંતિ સંતોષે સદાયે નિર્મળે ચિત્તે,
દિલે જે દુઃખ કે આનંદ કોઈ ને નહીં કહેજે.
વસે છે કોઇ ધૈરી ચિત્તમાં તેને તજુ દેજે,
ઘડી જાયે ભલાઈની મહાલક્ષ્મી ગણી લેજે.
રહે ઉન્મત આનંદે ખરં એ સુખ માની લે,
પિયે તો શ્રી પ્રભુના પ્રેમનો ખ્યાલો ભરી લેજે.
(બાલશંકર કંથારીયા)

સ્વાનુભવ

શ્રી જુરાવલા પાર્શ્વનાથ પરમાત્માની પ્રતિષ્ઠા માટે અમે વિહાર કરી તરફ જતા હતા. માર્ગમાં એક ગામ આવ્યું “કુંગણી”.

ત્યાં શ્રી આદીશ્વર ભગવાનના જિનાલયમાં બે વિશેષતા જોઈ, (૧) નદીની રેતમાંથી મળેલ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન અને (૨) એક મહદાશ્વર્ય ઉત્પણ્ણ કરે તેવા શ્રી મહિલનાથ ભગવાન, ૩ દંચના પરમાત્મા પૂર્ણ સ્ત્રી રૂપમાં છે. જેઓ આભરણ અલંકારોથી ચુક્ત છે તથા ગુંધેલ ચોટલો સ્પષ્ટ નજરે ચઢે છે.

- હાથી એક દીવસમાં 300 લીટર જેટલું પાણી પીએ છે.
- હાથી ત્રણ કી.મી.દુરથી પાણીની ગંધ પારખી શકે છે.
- હાથી ને આટલા મોટા કાન હોવા છતાં અવાજ સાંભળવામાં નબળા હોય છે, પણ તળિયાવડે જમીનની ધૂજરી પરથી દુર થતા અવાજ સાંભળી શકે છે.
- લાગાપાગોસ ટાપુ સમુહો પર જોવા મળતાં ‘ફિન્ય’ નામનાં ચકલી જેવાં પક્ષીઓ ઊંઘતા હોય ત્યારે પણ ગાવાની પ્રેક્ટિસ કરે છે.
- ઉત્તર ધૂવ પર આપણે શિયાળામાં જઈએ, તો પણ શરદી થતી નથી. કારણ કે શરદી થવા માટેના બેક્ટેરિયા આટલા નીચા તાપમાનમાં જુવિત રહી શકતા નથી.
- સૌથી વિશાળ ગોકળ ગાય નોંધાઈ છે કે, લંબાઈ ૮૦૦ મિ.મિ. નોંધાઈ છે. તેના શરીરનો ઘેરાવો એક મીટરથી વધુ અને વજન ૧૮ કિલો છે.
- ગ્રીક અને રોમન કાળમાં ગણતરીની છેલ્લી મહિતમ સંખ્યા (મોટી) ૧૦૬ ની હતી, જ્યારે ભારતમાં ‘૦’ (શૂન્ય) થી લગાવીને ‘૧૦’ ઉપર પઢ શૂન્ય ઊમેરાય તેટલી ગણતરી કરી શકતા હતા.

વિસ્તારી વિશ્વ

સુવાક્ય

આપણા મનનું ધાર્યું થાય તો એને હિન્કપા સમજવી.

અને એ મુજબ ન થાય તો એને હરિ ઇચ્છા સમજવી.

(મોરાંદિ બાપુ)

શાયરી

ભલે ને ભાગ્યવશ ઉંનિત બની,
હરખાય છે કોઈ,
હતી જે ધૂળ શિખરે,
એ રખડતી દરબદર જોઈ.

દાસ્યમ्

અંગ્રેજ (ચાની લારી વારાને) ‘Two Cup tee’
લારી વારો : તું ઔર તેરા બાપ કપટી.

महा सुडोकु

મ:	ના	સુ		શ્રી		તિ
સુ					થા	મ:
મ		ય	ના		સુ	
	ય	મ:	થા			તિ
મ:						
શ્રી	તિ	મ	સુ		ના	મ:
ન	મ			ના		શ્રી સુ
ય		થા				ના
તિ		શ્રી	ય			ન

ય		ન			ના	થા	
સુ	મ:		શ્રી	થા		ય	તિ
				ચ			
		મ:				ચ	સુ
મ	સુ		ના	ન	તિ	શ્રી	
					સુ	તિ	
મ:		મ			શ્રી		ના
			મ:		ય		
				તિ			થા શ્રી

તિ	મ્હ:	થા	સું	ય		ન
ન				શ્રી	સું	
મ						ય
ય	તિ			સું	મ્હ:	
ના		થા	મ્હ:		મ	
સું		ય			તિ	
		સું	થા	તિ		ન
થા	ન	શ્રી			સું	
તિ	ના		ન	થા		

	શ્રી	મ:			થા		મ
	ના	તિ	શ્રી		સુ	મ:	
		ના					
સુ		મ:	શ્રી		મ		ના
શ્રી	થા			સુ	મ:	ચ	
					મ		
મ:		મ			ય		સુ
ન	ચ			ના		તિ	
મ		ચ		મ:	ના		

सूचना :-

અહીં એક બીજા સાથે જોડાયા હોય તેવા પ ચોકઠાં મુક્યા છે.
દરેક ચોકઠાં માં નવ બોક્ષ અને દરેક બોક્ષમાં નવ ખાતા છે.

ਹਵੇ ਤਮਾਰੇ ਥਾਂ ਕਰਵਾਨਾਂ ?

૧. દરેક યોકઠાના પ્રત્યેક બોક્ષ માં ‘‘શ્રી સુમતિનાથાય નમઃ’’ ના નવ અક્ષરો આવવા જોઈએ. કોઈ અક્ષર બાકી ન રહેવો જોઈએ.
  ૨. દરેક યોકઠાની આડી અને ઉલ્લી હુરોળમાં પણ ઉપરોક્ત નવ અક્ષરો આવવા જોઈએ.
  ૩. કોઈ ખાનું બાકી ન રહેવું જોઈએ તેમજ કોઈ અક્ષર પણ (દરેકે દરેક બોક્ષમાં) બાકી ન રહેવો જોઈએ.
  ૪. તો લો હાથ માં પેન અને શરૂ કરો ખાના ભરવાનું.
  ૫. આ મહા સુડોકુ નો સાચો જવાબ તા. ૨૫-૦૪-૨૦૧૭ સુધીમાં કાર્યાલયના સરનામે મોકલી આપવો.
  ૬. સાચો જવાબ મોકલનારનનું નામ પછીના અંકમાં છાપવામાં આવશે.

શાખ સાડોક : ૫ નો જવાબ

નં	શ્રી	ન	ના	દ	મ:	ય	અ	ભિ
ય	અ	ભિ	નં	શ્રી	ન	ના	દ	મ:
ના	દ	મ:	ય	અ	ભિ	નં	શ્રી	ન
ન	નં	શ્રી	મ:	ભિ	ના	દ	ય	અ
દ	ના	ય	ન	નં	અ	મ:	ભિ	શ્રી
મ:	ભિ	અ	શ્રી	ય	દ	ન	નં	ના
અ	ન	નં	દ	મ:	શ્રી	ભિ	ના	ય
શ્રી	ય	ના	ભિ	ન	નં	અ	મ:	દ
ભિ	મ:	દ	અ	ના	ય	શ્રી	ન	નં

શુત ભક્તિનો અપૂર્વ અપસર

વંદે વીજમું અંકમાં જહેરાત માટેની યોજના

છેલ્લા પાને (યાઈટલ નં. ૪) ૧/૩ રૂ. ૬૦૦૦/- ૧ વર્ષ (૬ અંક) માટે

આખુ પાનુ ૨/૩ રૂ. ૧૮૦૦૦/- ૧ વર્ષ (૬ અંક) માટે
યાઈટલ નં. ૩ ૧/૩ રૂ. ૬૦૦૩/- ૧ વર્ષ (૬ અંક) માટે

આખુ પાનુ રૂ. ૧૮૦૦૦/- ૧ વર્ષ (૬ અંક) માટે
સાઢુ પેજ ૧/૩ રૂ. ૩૦૦૬/- ૧ વર્ષ (૬ અંક) માટે

લવાજમ : આળવન ૧૦૦૦/-

પાંચ વર્ષ માટે ૩૦૦/-

બે વર્ષ માટે ૨૦૦/-

ઉપરોક્ત કોઈપણ યોજના માં લાભ લેવા માટે સંપર્ક સ્થળો પર સંપર્ક કરવો.

કુંગારી ગામ (રાજ.) માં જીરાજતા શ્રી મલ્લિનાથ ભગવાન

સમાચાર દર્પણ

વર્તમાન ગયથાધિપતિ પ. પૂ. આર્યા દેવ શ્રીમદ્ વિજય
હેમપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પાવન નિશ્ચામાં થયેલ અભૂત પૂર્વ શાસન
પ્રભાવક કાર્યો.

- પૂજ્યશ્રીની પ્રમુખ નિશ્ચામાં “જગજ્યવંત શ્રી જીરવલા પાર્થનાથ” પ્રભુનો શાનદાર અંજન શલાકા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ - મહાસુદ ૧ થી મહા સુદ ૬ દરમ્યાન અદ્ભૂત રીતે સંપન્ન થયો.
- શ્રી સીમંધરધામ-ઉમેદપુર (રાજ.) મધ્યે શ્રી સીમંધર સ્વામી આદિ જિનબિંબો નો ગર્ભગૃહ પ્રવેશ મહોત્સવ પૂજ્યશ્રીની નિશ્ચામાં સાનંદ - ઉત્સાહ પૂર્વક સંપન્ન થયો.

આગામી કાર્યક્રમ

- પૂજ્ય ગયથાધિપતિશ્રીની પાવન નિશ્ચામાં ભવરાણી (રાજ.) નગરે હુલાસીબેન મોહનલાલજ બિવેસરા આયોજિત પૂજન - ફા. વ. ૮ (પ્રથમ) રવિવાર, તા. ૧૮-૩-૨૦૧૭
- શ્રી સીમંધર ધામ ઉમેદપુર - અંજન શલાકા પ્રતિષ્ઠા - દીક્ષા આદિ - ચૈત્ર સુદ ૧૩ થી ચૈત્ર વદ ૧૦ (ચૈત્રવદ-૬ દીક્ષા, ચૈત્ર વદ - ૮ અંજન, ચૈત્ર વદ - ૧૦ પ્રતિષ્ઠા)
- શ્રી ઉમેદાબાદ (ગોલ) (રાજ.) વૈ. સુ. ૧ થી વૈ. સુ. ૬ - પારણા - પ્રતિષ્ઠા - મહોત્સવ (વૈ. સુ. ૬, વર્ષીતપ પારણા, વૈ. સુ. ૬ પ્રભુ પ્રતિષ્ઠા)
- પ. પૂ. આ. શ્રી વિ. પ્રશ્નેશપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.ની નિશ્ચામાં વૈ. સુ. ૧૩ થી વૈ. વ. ૩, વિરામી ઢાણી - શિબિર

શ્રી શંખેશ્વર પાર્થનાથ એવં નવ નિર્મિત શ્રી નાગેશ્વર પાર્થનાથના દર્શનાર્થે અવશ્ય પધારો.

સુમેરપુર - પાલી હાઈવે (N.H. No.-14) ઉપર વિરામીઢાણી (સ્ટે. રાણી જિ. પાલી)

શ્રી શંખેશ્વર પાર્થનાથનું અદ્ભૂત જિનાલય એવં શ્રી નાગેશ્વર પાર્થનાથનું નિર્માણધીન જિનાલય છે.
ધર્મશાલા એવં ભોજનશાલાની ઉત્તમ વ્યવસ્થા છે.

If Not Delivered Please Return to....

અર્તિકાબેન મિતુલભાઈ દોશી

૧૩/૦૮, વિતરાગ સોસાયટી, પી. ટી. કોલેજ રોડ, પાલડી,
અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭.

BOOK PACKET CONTAINING
PRINTED BOOKS ONLY
POSTED UNDER CLAUSE
No. 121 & 114 (7) of P. & T. Guide
ONE RUPEE PER 100 GMS.
HENCE NOT TO BE TAXED

To, ...